

Терміни публічного управління

Інна Плотницька

к. філол. н., професор, професор кафедри україністики та іноземних мов, Національна академія державного управління при Президентіві України, Україна, E-mail: Plotnytska@ukr.net

Раїса Ленда

к. філол. н., доцент, доцент кафедри україністики та іноземних мов, Національна академія державного управління при Президентіві України, Україна, E-mail: rlenda@ukr.net

The article analyzes the concepts “term” and “terminology of public administration”. It is emphasized that a new field of science and education “Public Administration and Administration” requires establishing of its own terminology. Attention is drawn to the fact that disagreements begin with the definition of “term” in scientific and educational literature. There are examples of the terms, derived from the pre-Slavic lexical fund and borrowed from different languages, in particular, from Greek.

Ключові слова — термін, термінологія, терміноелемент, публічне управління.

Розвиток сучасних галузей науки вимагає вдосконалення їх термінологічних систем, а отже, дослідження проблем становлення, лінгвістичних особливостей, семантики, дериваційних процесів і стилістичного функціонування терміносистем. Ці проблеми привертали увагу дослідників. Окремі з її численних аспектів досліджували В. Виноградов, Д. Ушаков, А. Реформатський, В. Лейчик, Т. Кияк, Т. Панько, Ф. Циткіна та ін.

Особливістю будь-якої галузі науки є власна термінологічна система. Наукова термінологія – найбільш рухлива, гнучка і швидко змінна частина загальнонародної лексики. Бурхлива зміна суспільних формацій в умовах нашої країни викликає гостру потребу в найменуваннях нових явищ суспільного життя і понять. Свого часу автори посібників і підручників із сучасної української літературної мови не виокремлювали терміносистему державного управління, як: наприклад, математичні, мовознавчі, фізичні терміни тощо. Нова галузь науки «Публічне управління та адміністрування» вимагає становлення власної терміносистеми, адже будь-що нове, а особливо галузь науки й освіти, передбачає наявність фіксованого точного найменування. Терміни як створені імена науковим поняттям, явищам, предметам, діям тощо заповнюють термінологічні поля й утворюють «гармонійні» термінологічні системи.

Термінологія будь-якої сфери науки до сьогодні вивчається в розділі мовознавства – лексикології, хоча, на наш погляд, могла бути виділена як особлива наука, оскільки не вщухає інтерес до проблем спеціальної лексики з боку спеціалістів різних сфер науки та мовознавців. Чимало розбіжностей, помилок у номінації тих чи інших явищ дійсності виникає через відокремлені дослідження перших і других. Лише спільними зусиллями і спільною працею спеціалістів різних сфер діяльності й мовознавців можна досягти гарних безпомилкових результатів у створенні терміносистеми

як публічного управління, так і багатьох галузей науки, що є його джерельною базою.

Розбіжності починаються перш за все з визначення поняття термін у науковій (зокрема, у мовознавстві) і навчальній літературі.

В енциклопедії «Українська мова» подається таке визначення терміна: (лат. terminus - рубіж, межа) - слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо [2, 629].

Близьким за змістом до цього є визначення: «Термін (лат. terminus – межа (межовий знак), кінець) – це слово або словосполучення, що позначає поняття спеціальної галузі знання або діяльності». Термін – це така одиниця найменування в даній галузі науки і техніки, яка визначає певне поняття і співвідноситься з іншими найменуваннями в цій галузі, утворюючи разом з ними термінологічну систему. Терміни - це слова або словосполучення, які вживаються у специфічній сфері мовлення і створюються для точного вираження спеціальних предметів, понять, явищ, ознак, дій.

Деякі дослідники вважають, що термін емоційно нейтральний і неекспресивний (О.О.Реформатський та ін.). Іноді це сприймається як аксіома: терміни – це нейтральні за забарвленням слова, яким не властиві образність, експресивність, суб'єктивно-оцінні відтінки значень. Хоча в реальній мовній дійсності це не так просто, оскільки терміни можуть виражати ставлення мовця до предмета мовлення і, звідси, бути експресивними.

Термін публічного управління – слово або словосполучення, що має спеціальне значення, виражає та формує управлінське поняття, використовується в процесі засвоєння наукових, технічних, професійних об'єктів і кореляції між ними.

Термін публічного управління, як і будь-який термін іншої терміносистеми, виконує дві функції – номінативну (тобто називає поняття) та функцію відображення змісту поняття. Будь-який термін у певній системі понять на протигагу звичайному слову (чи словосполученню) повинен мати обмежений, чітко зафіксований зміст.

Термінологія публічного управління – сукупність термінів, співвідносних з професійною сферою діяльності та пов'язаних один з одним на понятійному, лексико-семантичному, словотвірному і граматичному рівнях. Вона об'єднує найменування категорій понять: об'єктів, явищ і їх закономірних зв'язків, відношень; властивостей, ознак, якостей; процесів, станів, осіб, наук тощо.

Таким чином, термінологія публічного управління – це прошарок лексики, що обслуговує управлінську сферу й пов'язаний із публічним управлінням як наукою та спеціальністю, так і галуззю професійної діяльності.

Питоме ядро української управлінської термінології становлять лексеми, утворені на основі праслов'янського лексичного фонду, про що свідчать лише окремі наведені приклади:

**dati* – дати, подати, податок, податковий, податкоспроможний;

**danъ* – даний, подання, підданий, підданство;

**darъ* – дар, дарчий, подарунок;

**derzati* – держава, державний, державність, державотворення, державотворчий;

**kara, karati* – кара, карати, карний, карання;

**pravъ* – право, правий, правовий, управа, управління, правознавство;

**zakonъ* – закон, законний, законність, узаконити, законодавство;

**redъ, rediti* – уряд, урядовий, урядовець, урядування;

**ustavito* – устав, установа, установити, установчий;

**prisegati* – присяга, присягати, присяжний;

**videti* – свідок, свідчення, свідцтво;

**sodъ* – суд, судовий, суддя, сіддівство, судимість, судочинний, судоустрій.

Поряд із термінами, утвореними на базі морфем (як кореневих, так і словотвірних), які ввійшли до української мови з реальних живих або мертвих мов, функціонують терміни, штучно створені в термінології на основі іншомовних терміноелементів, переважно грецького походження – грецизми:

автохтони (грец. *autochthōn* – місцевий);

геноцид (грец. – рід і лат. *caedo* – убиваю);

етнічний (грец. – племінний, народний);

демографія (грец. – народ і пишу);

етнополітика (грец. – плем'я, народ і політика);

етнос (грец. – народ);

етностереотипи (грец. – народ і стереотип) тощо;

латинського походження – латинізми:

адаптація (лат. *adaptatio* – пристосовую);

депортація (лат. *deportatio* – виселяю);

дотація – (від лат. *dotatio* – дарунок, пожертва);

інтеграція – (лат. *integratio* – відновлення, поповнення, цілий);

реабілітація – (лат. *habilitas* – придатність, спроможність);

реституція – (лат. *restitutio* – відновлення);

субвенція – (від лат. *subveniere* – приходити на допомогу) тощо.

Терміни іншомовного походження, запозичені або утворені на основі грецьких і латинських коренів, позбавлені внутрішньої форми, виключають або роблять мінімальною можливість асоціації термінів за словами нейтрального словникового запасу.

ВИСНОВОК

Сучасний процес засвоєння запозичених слів свідчить про лексичне запозичення, при якому повністю або з невеликими змінами зберігається фонетична структура запозичених слів; часткове або повне калькування іншомовних слів бачимо дуже рідко. Продовжує спостерігатися тенденція інтернаціоналізації словникового складу, властива розвитку сучасних мов: структурна подібність слів, які вживаються в різних мовах: бізнес, маркетинг, менеджер, моніторинг тощо.

Експериментальні дослідження Л.С.Виготського довели, що утворення поняття є результатом складної мисленнєвої діяльності, суттєвим моментом якої є функціональне вживання словесного знака. Дослідник пише: «Відношення думки до слова є живий процес народження думки в слові... Думка не виражається, а здійснюється в слові» [1].

Література

1. Виготский Л.С. Мышление и речь // Виготский Л.С. Собр. соч. Т.2; Проблемы общей психологии. – М., 1982.
2. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П. Зяблюк та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 2000. – 752 с.